

สำรวจ รวบรวม ศึกษา จำแนกลักษณะ และประเมินคุณค่าเชื้อพันธุกรรมกล้วยไม้
(ศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ)

Explore a study to characterize and evaluate germplasm orchids
(sisaket horticulture research center)

ฤกษ์ คงสวัสดิ์^๑ วชิร รักชาติ^๑ ธวัชชัย นิมกิงรัตน์^๑ สุภาภรณ์ สาขาติ^๒

บทคัดย่อ

ประเทศไทยเป็นแหล่งพันธุกรรมพืชที่มีความหลากหลายสามารถพัฒนาใช้ประโยชน์อย่างมหาศาลทั้งด้านเกษตร อุตสาหกรรม แพทย์ และพาณิชย์ กล้วยไม้เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ โดยในปี ๒๕๕๖ มีมูลค่าการส่งออก ๒,๖๘๕ ล้านบาท แต่ปัจจุบันสภาพการสูญเสียพันธุกล้วยไม้พันธุ์แท้ในประเทศไทยเกิดอย่างรวดเร็ว ซึ่งเกิดจากการเก็บกล้วยไม้ป่าโดยเฉพาะกล้วยไม้ที่การกระจายตัวน้อย เพื่อการค้าจนกล้วยไม้พันธุ์แท้เหล่านั้นมีความเสี่ยงที่จะสูญพันธุ์สูงมาก จำเป็นต้องอนุรักษ์กล้วยไม้พันธุ์แท้อย่างเร่งด่วนซึ่งการอนุรักษ์ในสภาพนอกแหล่งกำเนิด (*ex situ* conservation) รวมทั้งกล้วยไม้พันธุ์การค้าสำหรับเป็นฐานเชื้อพันธุกรรมกล้วยไม้สำหรับการใช้ประโยชน์ จึงจะเป็นการบรรเทาปัญหาดังกล่าวได้บางส่วน

ศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษได้สำรวจ รวบรวม ศึกษา จำแนกลักษณะ และประเมินคุณค่าเชื้อพันธุกรรมกล้วยไม้ที่รวบรวมไว้แล้วจากป่าเสื่อมโทรมและแหล่งจำหน่ายพันธุ์กล้วยไม้พันธุ์แท้ พบว่าสามารถรวบรวมกล้วยไม้ได้ทั้งหมด ๕ สกุล ๑๖ ชนิด/พันธุ์ ๑,๕๘๕ ต้น แบ่งออกเป็น ๑. กล้วยไม้พันธุ์แท้ ๑๕ ชนิด/พันธุ์ ได้แก่ ๑.๑ บัวนางป้อม (*Brachycorythis henryi*) ๑.๒ ม้าวิ่ง (*Doritis pulcherrima*) ๑.๓ แดงอุบล (*Doritis Pulcherrima* var. *buyssoniana*) ๑.๔ ว่านอิ่ง (*Eulophia macrobon*) ๑.๕ ว่านหัวครุ (*Eulophia spectabilis*) ๑.๖ หมวกลิง (*Eulophia andamanensis*) ๑.๗ อึ่งเปาะ (*Geodorum attenuatum*) ๑.๘ ว่านจูงนางหลวง (*Geodorum citrinum*) ๑.๙ ว่านนางตาม (*Geodorum recurvum*) ๑.๑๐ คูลู (*Habenaria lucida*) ๑.๑๑ ลิ่นมังกกร (*Habenaria rhodocheila*) ๑.๑๒ นางอ้วปากฝอย (*Habenaria medioflexa*) ๑.๓ นางอ้วสาคริก (*Pecteilis sagarikii*) และ ๑.๔. เอื้องตีนกบ (*Pecteilis susannae*) และ ๒. พันธุ์ลูกผสม ๓ พันธุ์ ได้แก่ ๒.๑ ม้าวิ่งลูกผสม (*Doritis pulcherrima* hybrid) ๒.๒ เอื้องตีนกบxนางอ้วปากฝอย (*Pecteilis susannae* x *Habenaria medioflexa*) และ ๒.๓ นางอ้วสาคริกxเอื้องตีนกบ (*Pecteilis sagarikii* x *Pecteilis susannae*)

สามารถจำแนกการใช้ประโยชน์เป็น ๘๐ เบอร์ เพื่อเป็นพ่อแม่พันธุ์ ได้แก่ สกุลท้าวคูลู (*Brachycorythis*) ๒ เบอร์ สกุลม้าวิ่ง (*Doritis*) ๕๘ เบอร์ สกุลว่านอิ่ง (*Eulophia*) ๗ เบอร์ สกุลว่านจูงนาง (*Geodorum*) ๓ เบอร์ สกุลลิ่นมังกกร (*Habenaria*) ๔ เบอร์ และสกุลนางอ้ว (*Pecteilis*) ๖ เบอร์

^๑ ศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ ^๒ /สถาบันวิจัยพืชสวน

Abstract

Thailand is a source, The genetic diversity that will hugely benefit both the agricultural , industrial, medical and commercial applications. The Orchids are important plant, one of the country's exports in ๒๕๕๖ were worth ๒,๖๘๕ million baht (Orawan , ๒๕๕๗). But the loss of purebred orchids in place quickly . Necessity , to the collection of wild orchids ,very high risk of extinction and commercial orchids. Conservation of orchids need pure urgent conservation in which outside source (ex situ conservation). And make to genetic base for exploitation . To alleviate the problem to some extent .

Sisaket Horticulture research center , The survey gathered the classification and evaluation of germplasm collected in market and denuded forest , can gathered all the orchids ๕ genus ๑๖ species/varity and ๑,๕๘๕ number. , ๑๕ species is Varieties include. ๑. *Brachycorythis henryi* ๒. *Doritis pulcherrima* ๓. *Doritis Pulcherrima* var. *buyssoniana*) ๔. *Eulophia macrobon* ๕. *Eulophia spectabilis* ๖. *Eulophia andamanensis* ๗. *Geodorum attenuatum* ๘. *Geodorum citrinum* ๙. *Geodorum recurvum* ๑๐. *Habenaria lucida* ๑๑. *Habenaria rhodocheila* ๑๒. *Habenaria medioflexa* ๑๓. *Pecteilis sagarikii* ๑๔. *Pecteilis susannae* and ๑๕. *Pecteilis susannae* and ๓ hybrid varieties ,is Varieties include. ๑. *Doritis pulcherrima* hybrid ๒. *Pecteilis susannae* x *Habenaria medioflexa* and ๓. *Pecteilis sagarikii* x *Pecteilis susannae* .

Recognizes the advantage to ๘๐ numbers for a breeder include ,๒ Number *Brachycorythis* ,๕๘ Number *Doritis* ,๗ Number *Eulophia* ,๓ Number *Geodorum* ,๔ Number *Habenaria* and ๖ Number *Pecteilis*.

คำนำ

ประเทศไทยเป็นแหล่งพันธุกรรมพืชที่มีความหลากหลายสามารถพัฒนาใช้ประโยชน์อย่างมหาศาลทั้งด้านเกษตร อุตสาหกรรม แพทย์ และพาณิชย์ กล้วยไม้เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย โดยในปี ๒๕๕๖ มีมูลค่าการส่งออก ๒,๖๘๕ ล้านบาทเป็นกล้วยไม้ตัดดอกมูลค่า ๒,๐๖๔ ล้านบาท และต้นกล้วยไม้ ๖๒๑ ล้านบาท (อรวรรณ,๒๕๕๗) โดยต้นกล้วยไม้ส่วนหนึ่งเป็นกล้วยไม้พันธุ์แท้ที่มีปริมาณการส่งออกในช่วงปี ๒๕๓๕-๒๕๔๐ มากถึง ๒,๔๘๗,๘๖๓ ต้น (สำนักคุ้มครองพันธุ์พืชกรมวิชาการเกษตร,๒๕๔๑) แต่ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์พันธุ์พืชน้อยกว่าที่ควรทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพลดลงเกิดจากการทำลายพื้นที่ป่าเพื่อนำพื้นที่ทำการเกษตรตลอดและสร้างมลภาวะจนเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ แม้ประเทศไทยจะกำหนดให้กล้วยไม้พันธุ์แท้เป็นของป่าหวงห้ามตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๔๘๔ แต่ปัจจุบันสภาพการสูญเสียพันธุ์กล้วยไม้พันธุ์แท้ในประเทศไทยเกิดอย่างรวดเร็วสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งเกิดจากการเก็บกล้วยไม้ป่าเพื่อการค้าโดยเฉพาะชนิดกล้วยไม้ที่การกระจายตัวน้อยอยู่เฉพาะเจาะจงพื้นที่ให้มีโอกาสลดจำนวนอย่างรุนแรงคาดว่ากล้วยไม้พันธุ์แท้มีความเสี่ยงที่จะสูญพันธุ์สูงมาก จำเป็นต้องอนุรักษ์กล้วยไม้พันธุ์แท้อย่างเร่งด่วนซึ่งการอนุรักษ์ในสภาพนอก

แหล่งกำเนิด (ex situ conservation) รวมทั้งกล้วยไม้พันธุ์ลูกผสมการค้าสำหรับเป็นฐานเชื้อพันธุกรรม กล้วยไม้สำหรับการใช้ประโยชน์ จึงจะเป็นการบรรเทาปัญหาดังกล่าวได้บางส่วน

กรมวิชาการเกษตรเป็นหน่วยงานที่เป็นแหล่งรวบรวมความหลากหลายของพืชที่เกี่ยวข้องทางการเกษตรไว้ตามศูนย์สถานี่ต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย เป็นการอนุรักษ์เชื้อพันธุกล้วยไม้ในแปลงรวบรวมพันธุ์ (ex situ conservation) เพื่อศึกษาการนำไปใช้ประโยชน์ทางการค้าของกล้วยไม้พันธุ์แท้ และพันธุ์การค้าที่มีในประเทศไทย ซึ่งประเทศไทยได้ให้สัตยาบันสารเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (อนุสัญญาไซเตส) ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๖ และตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง พืชอนุรักษ์ตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๑๘ มี โดยพืชกลุ่มกล้วยไม้เป็นพืชอนุรักษ์กลุ่มใหญ่ที่สุดและมีการทำการค้าระหว่างประเทศเป็นปริมาณสูงจนอยู่ในสถานะที่เสี่ยงต่อการใกล้สูญพันธุ์ ศูนย์ศรีสะเกษเป็นแหล่งรวบรวมพันธุ์กล้วยไม้สกุลท้าวคูลู (*Brachycorythis*) สกุลม้าวิ่ง (*Doritis*) สกุลว่านอิ่ง (*Eulophia*) สกุลว่านจุนนาง (*Geodorum*) สกุลลิ้นมังกร (*Habenaria*) และสกุลนางอ้ว (*Pecteilis*) ไว้จำนวนมาก เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ใหม่ที่ได้จากการปรับปรุงพันธุ์หรือคัดเลือกพันธุ์ที่ดีกว่าเดิม พร้อมบันทึกข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ และสามารถถ่ายโอนไปยังโปรแกรมฐานข้อมูลในธนาคารเชื้อพันธุพืช และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางพันธุกรรมเพื่อรอกการนำมาใช้ประโยชน์ในอนาคต

วิธีดำเนินการ

- อุปกรณ์

๑. พันธุ์กล้วยไม้พันธุ์แท้และกล้วยไม้พันธุ์ลูกผสมที่มีศักยภาพทางการค้า ได้แก่ กล้วยไม้สกุลท้าวคูลู (*Brachycorythis*) สกุลม้าวิ่ง (*Doritis*) สกุลว่านอิ่ง (*Eulophia*) สกุลว่านจุนนาง (*Geodorum*) สกุลลิ้นมังกร (*Habenaria*) และสกุลนางอ้ว (*Pecteilis*)
๒. โรงเรือนเพาะชำกล้วยไม้
๓. ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี
๔. กระถาง วัสดุปลูกสวนแขวน
๕. ยานพาหนะ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์กล้องถ่ายภาพ
๖. อุปกรณ์บันทึกข้อมูล และบันทึกภาพ

- วิธีการ

แบบและวิธีการทดลอง

ไม่มีแผนการทดลอง

วิธีปฏิบัติทดลอง

๑. สำรวจแหล่งที่ตั้งของพันธุกรรมกล้วยไม้สกุลท้าวคูลู (*Brachycorythis*) สกุลม้าวิ่ง (*Doritis*) สกุลว่านอิ่ง (*Eulophia*) สกุลว่านจุนนาง (*Geodorum*) สกุลลิ้นมังกร (*Habenaria*) และสกุลนางอ้ว (*Pecteilis*) รวบรวมเชื้อพันธุที่มีอยู่เดิม และที่รวบรวมใหม่ซึ่งได้จากการสำรวจ จัดทำเป็นแปลงรวบรวมพันธุ์ (Field Gene bank)
๒. การประเมินคุณลักษณะทางพันธุกรรม และจำแนกพันธุ์ โดยใช้ลักษณะทางสัณฐานวิทยาอย่างละเอียด และจัดทำคู่มือบันทึกลักษณะประจำพันธุ์

๓. ศึกษาการใช้ประโยชน์ของเชื้อพันธุกรรมที่สำรวจและรวบรวม การคัดเลือกพันธุ์ดีเด่น หรือมีศักยภาพทางการค้า พันธุ์ต้านทานโรคแมลง หรือพันธุ์ที่เหมาะสมสำหรับการสกัดสารเพื่อประโยชน์ด้านต่าง ๆ เช่น ทางเภสัชกรรม
 ๔. บันทึกข้อมูลของแต่ละพันธุ์พืชลงในฐานข้อมูล
 ๕. จัดทำฐานข้อมูลพืช (Database) ของพืชที่สำรวจและรวบรวม รวมทั้งจัดทำ E-catalogues ทั้งในรูปแบบเอกสารวิชาการและ CD-ROM
 ๖. การบันทึกข้อมูล
 ๑. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์เฉพาะตัวของต้น ใบ ดอกของกล้วยไม้ในแต่ละพันธุ์
 ๒. แหล่งที่รวบรวมพันธุ์
 ๓. การใช้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ
 ๔. ข้อมูลทางอนุกรมวิธานของแหล่งเก็บรวบรวม
- เวลาและสถานที่
 เริ่มต้น ตุลาคม ๒๕๕๓ สิ้นสุดกันยายน ๒๕๕๘
 สถานที่ทำการทดลอง
 ศูนย์วิจัยอนุกรมวิธานพืชสวนศรีสะเกษ

ผลการทดลองและวิจารณ์

๑. การรวบรวม และจำแนกเชื้อพันธุกรรมกล้วยไม้

ศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษได้รวบรวมกล้วยไม้พันธุ์แท้ที่มีศักยภาพในการปลูกเลี้ยงภาคตะวันออกเฉียงเหนือและบางส่วนได้รับต้นกล้วยไม้จากด่านกักกันพืชอุบลราชธานี จำแนกได้ ๖ สกุล ๑๗ ชนิด/พันธุ์ ๑,๕๘๕ ต้น แบ่งออกเป็น ๑. กล้วยไม้พันธุ์แท้ ๑๔ ชนิด/พันธุ์ ได้แก่ ๑.๑ บัวนางป้อ (*Brachycorythis henryi*) ๑.๒ ม้าวิ่ง (*Doritis pulcherrima*) ๑.๓ แดงอุบล (*Doritis Pulcherrima* var. *buyssoniana*) ๑.๔ ว่านอิง (*Eulophia macrobon*) ๑.๕ ว่านหัวครุ (*Eulophia spectabilis*) ๑.๖ หมวกลิง (*Eulophia andamanensis*) ๑.๗ อึ่งเปาะ (*Geodorum attenuatum*) ๑.๘ ว่านจูงนางหลวง (*Geodorum citrinum*) ๑.๙ ว่านนางตาม (*Geodorum recurvum*) ๑.๑๐ คูลู (*Habenaria lucida*) ๑.๑๑ ลิ่นมังกร (*Habenaria rhodocheila*) ๑.๑๒ นางอ้วปากฝอย (*Habenaria medioflexa*) ๑๓. นางอ้วสาคริก (*Pecteilis sagarikii*) และ ๑๔. เอื้องตีนกบ (*Pecteilis susannae*) และ ๒. พันธุ์ลูกผสม ๓ พันธุ์ ได้แก่ ๒.๑ ม้าวิ่งลูกผสม (*Doritis hybrid*) ๒.๒ เอื้องตีนกบxนางอ้วปากฝอย (*Pecteilis susannae* x *Habenaria medioflexa*) และ ๒.๓ นางอ้วสาคริกxเอื้องตีนกบ (*Pecteilis sagarikii* x *Pecteilis susannae*) ดังตารางที่ ๑ และภาคผนวกภาพที่ ๑- ๖

ตารางที่ ๑ แสดงจำนวน และชนิดของกล้วยไม้ที่รวบรวมในปี ๒๕๕๔-๒๕๕๙ แบ่งตามสกุล (Genus) ชนิด (spices) และพันธุ์การค้า (Varity)

กล้วยไม้สกุล	จำนวนชนิด/ต้น (ต้น)
๑. สกุล ท้าวคูลู <i>Brachycorythis</i>	๑ / ๓๐
บัวนางป้อ (มังกรคาบแก้ว , ท้าวคูลู) <i>Bra. henryi</i>	๓๐
๒. สกุลม้าวิ่ง <i>Doritis</i>	๓ / ๙๐๐

ม้าวิ่ง <i>Dor.pulcherrima</i>	๕๐๐
แดงอุบล <i>Dor. Pulcherrima var.buyssoniana</i>	๑๐๐
ม้าวิ่งลูกผสม <i>Dor.hybrid</i>	๓๐๐
๓. สกุลว่านอึ่ง <i>Eulophia</i>	๓ / ๘๐
ว่านอึ่ง <i>Eul.macrobon</i>	๒๐
ว่านหัวครุ (ว่านดิน) <i>Eul.spectabilis</i>	๒๐
หมูกิ่ง <i>Eul.andamanensis</i>	๔๐
๔. สกุลว่านจูงนาง <i>Geodorum</i>	๓ / ๖๐
อึ่งเปาะ(กำปองดิน) <i>Geo.attenuatum</i>	๒๐
ว่านจูงนางหลวง <i>Geo.citrinum</i>	๒๐
ว่านนางตาม <i>Geo.recurvum</i>	๒๐
๕. สกุลลินมังกร <i>Habenaria</i>	๓ / ๑๘๕
คูลู <i>Hab.lucida</i>	๒๕
ลินมังกร <i>Hab.rhodocheila</i>	๖๐
นางอ้วปากฝอย <i>Hab.medioflexa</i>	๑๐๐
๖. สกุลนางอ้ว <i>Pecteilis</i>	๓ / ๓๓๐
นางอ้วสาคริก <i>Pec.sagarikii</i>	๒๐๐
เอื้องตีนกบ <i>Pec.susannae</i>	๕๐
นางอ้วลูกผสม	
๑. เอื้องตีนกบ x นางอ้วปากฝอย	๔๐
๒. นางอ้วสาคริก x เอื้องตีนกบ	๔๐
รวม	๖ สกุล ๑๖ ชนิด/พันธุ์ ๑๕๓๘ ต้น

* ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ประจำพันธุ์อยู่ในภาคผนวกที่ ๑

และพบว่า กล้วยไม้สกุลม้าวิ่ง (*Doritis*) เป็นสกุลที่มีการเจริญเติบโตดี เหมาะสมที่ปลูกเลี้ยงที่ศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ รองลงมาคือ สกุลว่านอึ่ง (*Eulophia*) สกุลว่านจูงนาง (*Geodorum*) สกุลลินมังกร (*Habenaria*) สกุลกล้วยไม้ท้าวคูลู *Brachycorythis* และสกุลนางอ้ว (*Pecteilis*) ตามลำดับ และยังพบว่า กล้วยไม้ดินที่มีหัวแบบนึ่ง (tuber type) จะเลี้ยงยากกว่ากล้วยไม้ดินที่มีหัวแบบแข็ง (corm) เนื่องจากจะเน่าเสียหายได้ง่าย เมื่อมีฝนตกหนัก และยังพบว่ากล้วยไม้ดินที่มีหัวแบบนึ่ง (tuber type) การเกิดต้นใหม่บนหัวเก่า แต่มักมี ๑-๒ ต้นต่อปี ทำให้เมื่อเข้าปีที่ ๓-๔ มักจะตาย ดังนั้นการอนุรักษ์กล้วยไม้กลุ่มนี้ ควรมีการเพาะเมล็ดกล้วยไม้ในกลุ่มนี้ทุก ๒- ๓ ปี จึงจะรักษาเชื้อพันธุกรรมได้

๒. การจำแนกการใช้ประโยชน์

จากกล้วยไม้ที่รวบรวมได้ สามารถจำแนกการใช้ประโยชน์เป็นพ่อแม่พันธุ์ได้ ๗๘ เบอร์ ดังนี้

๑. กล้วยไม้สกุลท้าวคูลู *Brachycorythis* รวบรวมได้ ๓๐ เบอร์ คัดเลือกได้ต้นดีเด่น ๒ เบอร์ คือ
๑. บัวนางป้อม ศก.๐๑ และ ๒. บัวนางป้อม ศก.๐๒ ดังตารางที่ ๒ และภาคผนวกภาพที่ ๗

ตารางที่ ๒ กล้วยไม้บัวนางป้อ *Brachycorythis henryi* พันธุ์แท้ที่คัดเลือกได้

ต้นที่	ลักษณะเด่นที่คัดเลือก	การนำไปใช้ประโยชน์
๑. บัวนางป้อ ศก.๐๑	ต้นขนาดเล็ก ใบเรียวกว้าง ดอกสีม่วง	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๒. บัวนางป้อ ศก.๐๒	ต้นขนาดเล็ก ใบเรียวกว้าง ดอกสีขาว	เป็นพ่อแม่พันธุ์

๒. กล้วยไม้สกุลม้าวิ่ง *Doritis* รวบรวมได้ ๕๐๐ เบอร์ คัดเลือกไว้ ๓ กลุ่ม คือ

๒.๑ กล้วยไม้ม้าวิ่ง (*Doritis pulcherrima*) รวบรวมได้ ๕๐๐ เบอร์ คัดเลือกได้ต้นดีเด่น ๒๙ เบอร์ ได้แก่ ๑. ม้าวิ่ง ศก.๐๑ ๒.ม้าวิ่ง ศก.๐๒ ๓. ม้าวิ่ง ศก.๐๓ ๔. ม้าวิ่ง ศก.๐๕ ๕.ม้าวิ่ง ศก.๐๖ ๖. ม้าวิ่ง ศก.๐๗ ๗. ม้าวิ่ง ศก.๐๘ ๘. ม้าวิ่ง ศก.๑๑ ๙. ม้าวิ่ง ศก.๑๓ ๑๐. ม้าวิ่ง ศก.๑๔ ๑๑. ม้าวิ่ง ศก.๑๕ ๑๒. ม้าวิ่ง ศก.๑๖ ๑๓. ม้าวิ่ง ศก.๑๗ ๑๔. ม้าวิ่ง ศก.๑๘ ๑๕. ม้าวิ่ง ศก.๑๙ ๑๖. ม้าวิ่ง ศก.๒๐ ๑๗. ม้าวิ่ง ศก.๒๑ ๑๘. ม้าวิ่ง ศก.๒๒ ๑๙. ม้าวิ่ง ศก.๒๓ ๒๐. ม้าวิ่ง ศก.๒๔ ๒๑. ม้าวิ่ง ศก.๒๕ ๒๒. ม้าวิ่ง ศก.๒๖ ๒๓. ม้าวิ่ง นพ.๑ ๒๔. ม้าวิ่ง นพ.๒ ๒๕. ม้าวิ่ง นพ.๓ ๒๖. ม้าวิ่ง นพ.๔ ม้าวิ่ง นพ.๕ ๒๗.ม้าวิ่ง นพ.๕ ๒๘. ม้าวิ่ง ศก.บูล ๐๑ และ ๒๙. ม้าวิ่ง ศก.บูล ๐๒ ดังตารางที่ ๒ และภาคผนวกภาพที่ ๘-๑๑

ตารางที่ ๒ กล้วยไม้ม้าวิ่ง (*Doritis pulcherrima*) พันธุ์แท้ ที่คัดเลือกได้

ต้นที่	ลักษณะเด่นที่คัดเลือก	การนำไปใช้ประโยชน์
๑. ม้าวิ่ง ศก.๐๑	ต้นขนาดเล็กมาก * ช่อดอกยาวประมาณ ๑๕-๒๐ ซม. จำนวนดอก ๒๐-๒๕ ดอก/ช่อ ดอกขนาดเล็กสีม่วงแดง กลีบดอกตั้งฉากกับหน้าดอก กลีบปากสีม่วงแดง ปากตรง เตี้ยปลีปากสีม่วง	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๒. ม้าวิ่ง ศก.๐๒	ต้นขนาดเล็กมาก * ช่อดอกยาวประมาณ ๔๕-๕๐ ซม. จำนวนดอก ๒๐-๒๕ ดอก/ช่อ ดอกขนาดเล็กสีขาวอมชมพู กลีบดอกตั้งฉากกับหน้าดอก กลีบปากสีชมพู ปากตรง เตี้ยปลีปากสีส้ม	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๓. ม้าวิ่ง ศก.๐๓	ต้นขนาดเล็ก ช่อดอกยาวประมาณ ๗๕-๘๐ ซม. จำนวนดอก ๓๕-๔๐ ดอก/ช่อ ดอกสีขาวอมชมพู กลีบดอกลูไปข้างหลังกับหน้าดอก กลีบปากสีชมพู ปากตรง เตี้ยปลีปากสีส้ม	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๔. ม้าวิ่ง ศก.๐๕	ต้นขนาดเล็ก ช่อดอกยาวประมาณ ๒๕-๓๐ ซม. จำนวนดอก ๒๐-๓๐ ดอก/ช่อ ดอกสีขาวอมชมพู กลีบดอกตั้งฉากกับหน้าดอก กลีบปากสีชมพู ปากตรง เตี้ยปลีปากสีส้ม	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๕. ม้าวิ่ง ศก.๐๖	ดอกขนาดใหญ่ ช่อดอกยาวประมาณ ๒๕-๓๐ ซม. จำนวนดอก ๒๐-๓๐ ดอก/ช่อ ดอกสีขาวอมชมพู กลีบดอกลูไปข้างหลังกับหน้าดอก กลีบปากสีชมพู ปากตรง เตี้ยปลีปากสีส้ม	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๖. ม้าวิ่ง ศก.๐๗	ต้นขนาดเล็ก ช่อดอกยาวประมาณ ๔๐-๔๕ ซม. จำนวนดอก ๓๕-๔๐ ดอก/ช่อ ดอกสีขาวอมชมพู กลีบดอกลูไปข้างหลังกับหน้าดอก กลีบปากสีชมพู ปากงอ เตี้ยปลีปากสีน้ำตาล	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๗. ม้าวิ่ง ศก.๐๘	ต้นขนาดเล็ก ช่อดอกยาวประมาณ ๓๐-๓๕ ซม. จำนวนดอก ๒๐-๒๕ ดอก/ช่อ แตกช่อแขนงมาก * ดอกสีขาวอมชมพู กลีบดอกลูไปข้างหลังกับหน้าดอก กลีบปากสีชมพู ปากตรง เตี้ยปลีปากสีน้ำตาล*	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๘. ม้าวิ่ง ศก.๑๑	ต้นขนาดเล็ก ช่อดอกยาวประมาณ ๓๐-๓๕ ซม. จำนวนดอก ๒๐-๒๕ ดอก/ช่อ ดอกขนาดใหญ่สีขาวอมชมพู* กลีบดอกตั้งฉากกับหน้าดอก กลีบปากสีชมพู ปากตรง เตี้ยปลีปากสีชมพู	เป็นพ่อแม่พันธุ์

กลีบปากสีชมพู ปากตรง* เดื่อยปลีปากสีชมพู		
๒๓. ม้าวิ่ง นพ.๐๑	ต้นขนาดกลาง ช่อดอกยาวประมาณ ๒๕-๓๐ ซม. จำนวนดอก ๑๕-๒๐ ดอก/ช่อ ดอกขนาดเล็กสีขาวอมชมพูอ่อน* กลีบดอกคู่ไปข้างหลังกับ หน้าดอก กลีบปากสีม่วงอ่อน* ปากงอ เดื่อยปลีปากม่วงอ่อน*	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๒๔. ม้าวิ่ง นพ.๐๒	ต้นขนาดกลาง ช่อดอกยาวประมาณ ๓๐-๓๕ ซม. จำนวนดอก ๒๐-๒๕ ดอก/ช่อ ดอกขนาดเล็กสีขาวอมชมพู กลีบดอกคู่ไปข้างหลังกับ หน้าดอก ค่อนข้างแนบกับก้าน กลีบปากสีชมพูอ่อน ปากงอ เดื่อยปลีปากสีเหลือง*	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๒๕. ม้าวิ่ง นพ.๐๓	ต้นขนาดกลาง ช่อดอกยาวประมาณ ๓๐-๓๕ ซม. จำนวนดอก ๒๐-๒๕ ดอก/ช่อ ดอกขนาดเล็กสีชมพู กลีบดอกแคบ* คู่ไปข้างหลังกับ หน้าดอก ค่อนข้างแนบกับก้าน * กลีบปากสีชมพูแดง ปากงอ เดื่อยปลีปากสีชมพูแดง*	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๒๖. ม้าวิ่ง นพ.๐๔	ต้นขนาดใหญ่ ช่อดอกยาวประมาณ ๔๕-๕๐ ซม. จำนวนดอก ๑๕-๒๐ ดอก/ช่อ ดอกขนาดเล็กสีชมพู* กลีบดอกคู่ไปข้างหลังกับ หน้าดอก ค่อนข้างแนบกับก้าน กลีบปากสีชมพูแดง* ปากตรง* เดื่อยปลีปากสีส้ม*	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๒๗. ม้าวิ่ง นพ.๐๕	ต้นขนาดกลาง ช่อดอกยาวประมาณ ๓๐-๓๕ ซม. จำนวนดอก ๑๕-๒๐ ดอก/ช่อ ดอกขนาดเล็กสีชมพู กลีบดอกคู่ไปข้างหลังกับ หน้าดอก ค่อนข้างแนบกับก้านดอก กลีบปากสีชมพูแดง ปากตรง* เดื่อยปลีปากสีส้ม*	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๒๘. ม้าวิ่ง ศก.บุล .๐๑	ต้นขนาดเล็ก ช่อดอกยาวประมาณ ๖๕-๗๐ ซม. จำนวนดอก ๒๕-๓๐ ดอก/ช่อ ดอกขนาดเล็กสีขาวอมม่วง กลีบดอกสั้น กลีบดอกคู่ไปข้าง หลังกับ หน้าดอก กลีบปากสีม่วงอ่อน* ปากงอ เดื่อยปลีปากม่วง*	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๒๙. ม้าวิ่ง ศก.บุล .๐๒	ต้นขนาดเล็ก ช่อดอกยาวประมาณ ๕๕-๖๐ ซม. จำนวนดอก ๑๕-๒๐ ดอก/ช่อ ดอกขนาดเล็กสีขาวอมม่วง * กลีบดอกสั้น กลีบดอกคู่ไปข้าง หลังกับหน้าดอก กลีบปากสีม่วงอ่อน* ปากงอ เดื่อยปลีปากม่วง*	เป็นพ่อแม่พันธุ์

* เป็นลักษณะที่พบได้ยากในกล้วยไม้ม้าวิ่ง

๒.๒ กล้วยไม้ แดงอุบล (*Doritis Pulcherrima* var. *buyssoniana*) รวบรวมได้ ๑๐๐ เบอร์ คัดเลือกได้ ต้นดีเด่น ๒๒ เบอร์ ได้แก่ ๑. แดงอุบล ศก.๐๑ ๒. แดงอุบล ศก.๐๒ ๓. แดงอุบล ศก.๐๓ ๔. แดงอุบล ศก.๐๔ ๕. แดงอุบล ศก.๐๖ ๖. แดงอุบล ศก.๑๑ ๗. แดงอุบล ศก.๑๓ ๘. แดงอุบล ศก.๒๓ ๙. แดงอุบล ศก.๒๔ ๑๐. แดงอุบล ศก.๒๗ ๑๑. แดงอุบล ศก.๒๙ ๑๒. แดงอุบล ศก.๓๑ ๑๓. แดงอุบล ศก.๓๒ ๑๔. แดงอุบล ศก.๓๓ ๑๕. แดงอุบล ศก.๓๓ ๑๖. แดงอุบล ศก.๓๔ ๑๗. แดงอุบล ศก.๓๕ ๑๘. แดงอุบล ศก. ๓๖ ๑๙. แดงอุบล ศก.๓๘ ๒๐. แดงอุบล ศก.๔๑ และ ๒๑. แดงอุบล ศก.๔๒ ดังตารางที่ ๓ และ ภาพผนวกภาพที่ ๑๒-๑๔

๑๕. ศก.๓๔	ต้นขนาดกลาง ช่อดอกยาวประมาณ ๘๐-๑๐๐ ซม. จำนวนดอก ๒๐-๒๕ ดอก/ช่อ ดอกฟอร์มแคบ ดอกสีชมพูเข้ม* กลีบดอกตั้งฉากกับหน้าดอก ปลายกลีบดอกแหลม กลีบปากสีชมพู ตรง เดี่ยวปลีปากสีเหลือง*	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๑๖. ศก.๓๕	ต้นขนาดกลาง ช่อดอกยาวประมาณ ๑๐๐-๑๒๐ ซม. * จำนวนดอก ๓๐-๓๕ ดอก/ช่อ ดอกฟอร์มกลม ดอกสีชมพู ปลายกลีบดอกมน กลีบดอกตั้งฉากกับหน้าดอก กลีบปากสีชมพู ตรง เดี่ยวปลีปากสีชมพู	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๑๗. ศก.๓๖	ต้นขนาดกลาง ช่อดอกยาวประมาณ ๘๐-๑๐๐ ซม. จำนวนดอก ๒๐-๒๕ ดอก/ช่อ ดอกฟอร์มแคบ ดอกสีชมพู ปลายกลีบดอกแหลม กลีบดอกตั้งฉากกับหน้าดอก กลีบปากสีชมพู ปากตรง เดี่ยวปลีปากสีส้ม*	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๑๘. ศก.๓๘	ต้นขนาดกลาง ช่อดอกยาวประมาณ ๘๐-๑๐๐ ซม. จำนวนดอก ๒๐ ดอก/ช่อ ดอกฟอร์มกลม ดอกสีชมพูอ่อน ปลายกลีบดอกมน กลีบดอกตั้งฉากกับหน้าดอก กลีบปากสีชมพู ปากตรง เดี่ยวปลีปากสีเหลือง/ชมพู*	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๑๙. ศก.๔๑	ต้นขนาดกลาง ช่อดอกยาวประมาณ ๖๐-๘๐ ซม. จำนวนดอก ๑๒-๑๕ ดอก/ช่อ ดอกฟอร์มแคบ ดอกสีชมพูอ่อน ปลายกลีบดอกมน กลีบดอกตั้งฉากกับหน้าดอก กลีบปากสีชมพู ตรง เดี่ยวปลีปากสีส้ม*	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๒๐ ศก.๔๒	ต้นขนาดกลาง ช่อดอกยาวประมาณ ๕๐-๖๐ ซม. จำนวนดอก ๒๐-๒๕ ดอก/ช่อ ดอกฟอร์มกลม ดอกสีชมพูอ่อน ปลายกลีบดอกมน กลีบดอกตั้งฉากกับหน้าดอก กลีบปากสีชมพู ตรง เดี่ยวปลีปากสีชมพู/เหลือง*	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๒๑. ศก.๔๓	ต้นขนาดกลาง ช่อดอกยาวประมาณ ๕๐-๖๐ ซม. จำนวนดอก ๑๒-๑๕ ดอก/ช่อ ดอกฟอร์มแคบ ดอกสีชมพู ปลายกลีบดอกมน กลีบดอกตั้งฉากกับหน้าดอก กลีบปากสีชมพูเข้มขนาดใหญ่* ตรง เดี่ยวปลีปากสีชมพูเข้ม*	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๒๒. ศก.๔๔	ต้นขนาดเล็ก ช่อดอกยาวประมาณ ๕๐-๖๐ ซม. จำนวนดอก ๒๐-๒๕ ดอก/ช่อ ดอกฟอร์มกลม ดอกสีชมพูเข้ม* ปลายกลีบดอกมน กลีบดอกตั้งฉากกับหน้าดอก กลีบปากสีชมพู ตรง เดี่ยวปลีปากสีชมพู	เป็นพ่อแม่พันธุ์

* เป็นลักษณะที่พบได้ยากในกล้วยไม้แดงอุบล

๒.๓ กล้วยไม้มาวี่งลูกผสม รวบรวมได้ ๓๐๐ เบอร์ คัดเลือกได้ต้นดีเด่น ๗ เบอร์ ได้แก่ ๑ กล้วยไม้มาวี่งลูกผสม ศก.๐๒ ๒ กล้วยไม้มาวี่งลูกผสม ศก.๐๖ ๓. กล้วยไม้มาวี่งลูกผสม ศก.๐๗ ๔. กล้วยไม้มาวี่งลูกผสม ศก.๐๘ ๕. กล้วยไม้มาวี่งลูกผสม ศก.๐๙ ๖. กล้วยไม้มาวี่งลูกผสม ศก.๓๐ และ ๗. กล้วยไม้มาวี่งลูกผสม ศก.๔๘ ดังตารางที่ ๔ และภาคผนวกภาพที่ ๑๒

ตารางที่ ๔ กล้วยไม้สกุลมาวี่งลูกผสม *Doritis hybrid* ที่คัดเลือกได้

ต้นที่	ลักษณะเด่นที่คัดเลือก	การนำไปใช้ประโยชน์
๑. ศก.๐๒	ต้นขนาดเล็ก* ช่อดอกยาวประมาณ ๒๐-๒๕ ซม. จำนวนดอก ๒๐-๒๕ ดอก/ช่อ ดอกฟอร์มกลม กลีบดอกสีชมพูอ่อน ปลายกลีบดอกมน กลีบดอกงูไปข้างหลัง กลีบปากสีชมพู ปากงอ เดี่ยวปลีปากสีส้ม*	พันธุ์การค้า
๒. ศก.๐๖	ต้นขนาดเล็ก* ช่อดอกยาวประมาณ ๑๐-๑๕ ซม. จำนวนดอก ๑๓-๑๕ ดอก/ช่อ ดอกฟอร์มแคบ ดอกสีชมพูอ่อน ปลายกลีบดอกสีชมพูมน กลีบดอกงูไปข้างหลัง กลีบปากสีชมพู ปากงอ เดี่ยวปลีปากสีส้มแดง*	พันธุ์การค้า
๓. ศก.๐๗	ต้นขนาดเล็ก* ช่อดอกยาวประมาณ ๘๐ ซม. จำนวนดอก ๒๐-๒๕ ดอก/ช่อ ดอกฟอร์มกลม ดอกสีขาวอมชมพูอ่อน ปลายกลีบดอกมน กลีบดอกงูไปข้างหลัง กลีบปากสีขาวอมชมพู ปากงอเดี่ยวปลีปากสีเหลืองส้ม*	พันธุ์การค้า
๔. ศก.๐๘	ต้นขนาดเล็ก* ช่อดอกยาวประมาณ ๒๐-๒๕ ซม. จำนวนดอก ๒๐-๒๕ ดอก/ช่อ ดอกฟอร์มกลม ดอกสีชมพูอ่อน ปลายกลีบดอกมน กลีบดอกงูไปข้างหลัง กลีบปากสีชมพูเข้ม ปากตรง เดี่ยวปลีปากสีส้ม*	พันธุ์การค้า

๕. ศก.๐๙	ต้นขนาดเล็ก* ช่อดอกยาวประมาณ ๒๐ -๒๕ ซม.จำนวนดอก ๑๕-๒๐ ดอก/ช่อ ดอกพอร์มแคบ ดอกสีชมพูอ่อน ปลายกลีบดอกมน กลีบดอกตั้งฉากกับหน้าดอก กลีบปากสีชมพู ปากตรง เดือยปลีปากสีเหลืองส้ม*	พันธุ์การค้า
๖. ศก.๓๐	ต้นขนาดเล็ก* ช่อดอกยาวประมาณ ๒๕-๓๐ ซม. จำนวนดอก ๓๕-๔๐ ดอก/ช่อ * ดอกพอร์มแคบ ดอกสีชมพู ปลายกลีบดอกมน กลีบดอกตั้งฉากกับหน้าดอก กลีบปากสีชมพูเข้ม ปากตรง เดือยปลีปากสีชมพูเข้ม	พันธุ์การค้า
๗. ศก.๔๘	ต้นขนาดเล็ก* ช่อดอกยาวประมาณ ๓๐-๓๕ ซม. จำนวนดอก ๒๕-๓๐ ดอก/ช่อ ดอกพอร์มแคบ กลีบดอกตั้งฉากกับหน้าดอก ดอกสีชมพูเข้ม* ปลายกลีบดอกมน กลีบปากสีชมพู ปากตรง เดือยปลีปากสีส้ม*	พันธุ์การค้า

* เป็นลักษณะที่พบได้ยากในกล้วยไม้มาวีง

๓. กล้วยไม้สกุลว่านอิง (*Eulophia*) คัดเลือกต้นดีเด่นได้ ๗ เบอร์ ได้แก่

๓.๑ ว่านอิง (*Eul. macrobon*) รวบรวมได้ ๒๐ เบอร์ คัดเลือกได้ต้นดีเด่น ๒ เบอร์ ได้แก่ ๑. ว่านอิง ศก. ๐๑ และ ๒. ว่านอิง ศก.๐๒ ๓.๒ ว่านหัวครุ (*Eul. spectabilis*) รวบรวมได้ ๒๐ เบอร์ คัดเลือกได้ต้นดีเด่น ๔ เบอร์ ได้แก่ ๑. ว่านหัวครุ ศก.๐๑ ๒. ว่านหัวครุ ศก.๐๒ ๓. ว่านหัวครุ ศก.๐๓ และ ๓. ว่านหัวครุ ศก.๐๔ และ ๓.๓ หมูกิ่ง (*Eul. andamanensis*) รวบรวมได้ ๔๐ เบอร์ คัดเลือกได้ต้นดีเด่น ๑ เบอร์ ได้แก่ ๑. หมูกิ่ง ศก.๐๑ ดังตารางที่ ๕ และภาพที่ ๑๕

ตารางที่ ๕ กล้วยไม้สกุลว่านอิง (*Eulophia*) ที่คัดเลือกได้

ต้นที่	ลักษณะเด่นที่คัดเลือก	การนำไปใช้ประโยชน์
๑. ว่านอิง ศก.๐๑	ช่อดอกยาวประมาณ ๑๐๐ ซม. จำนวนดอก ๔๐-๖๐ ดอก/ช่อ ดอกพอร์มกลม กลีบดอกสีแดงเลือดหมู* กลีบปากสีขาวชมพู งอ	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๒. ว่านอิง ศก.๐๒	ช่อดอกยาวประมาณ ๘๐ ซม.จำนวนดอก ๓๐-๕๐ ดอก/ช่อ ดอกพอร์มกลม กลีบดอกสีส้มเหลือง* กลีบปากสีเหลือง งอ	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๓. ว่านหัวครุ ศก.๐๑	ช่อดอกยาวประมาณ ๔๐-๖๐ ซม. จำนวนดอก ๑๐-๒๐ ดอก/ช่อ ดอกพอร์มกลม กลีบเลี้ยงสีขาวอมเหลือง* กลีบดอกบนสีขาว* กลีบปากสีขาวมีแถบกลางสีเหลือง* งอ	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๔. ว่านหัวครุ ศก.๐๒	ช่อดอกยาวประมาณ ๔๐-๖๐ ซม.จำนวนดอก ๑๐-๒๐ ดอก/ช่อ ดอกพอร์มกลม กลีบเลี้ยงสีเขียวอมโคนกลีบสีแดง* กลีบดอกบนสีชมพู* กลีบปากสีชมพูมีแถบกลางสีเหลือง* งอ	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๕. ว่านหัวครุ ศก.๐๓	ช่อดอกยาวประมาณ ๔๐-๖๐ ซม. จำนวนดอก ๑๐-๒๐ ดอก/ช่อ ดอกพอร์มกลม กลีบเลี้ยงสีแดงเลือดหมู* กลีบดอกบนสีแดงเลือด หมู* กลีบปากสีชมพูมีแถบกลางสีเหลือง* งอ	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๖. ว่านหัวครุ ศก.๐๔	ช่อดอกยาวประมาณ ๔๐-๖๐ ซม.จำนวนดอก ๑๐-๒๐ ดอก/ช่อ ดอกพอร์มกลม กลีบเลี้ยงสีน้ำตาลส้ม* กลีบดอกบนสีน้ำตาลส้ม* กลีบปากสีชมพูมีแถบกลางสีเหลือง* งอ	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๗. หมูกิ่ง ศก.๐๑	ช่อดอกยาวประมาณ ๘๐-๑๐๐ ซม. จำนวนดอก ๒๐ ดอก/ช่อ ดอกพอร์มกลม กลีบดอกสีเขียวน้ำตาล* ปลายกลีบดอกแหลม กลีบปากสีเขียว* กลางกลีบสีขาวมีเส้นสีเขียวน้ำตาล ปากตรงขอบ กลีบหยักเป็นคลื่น	เป็นพ่อแม่พันธุ์

* เป็นลักษณะที่พบได้ยากในกล้วยไม้สกุลว่านอิง

๔. กล้วยไม้สกุลจุงนาง (*Geodorum*) คัดเลือกต้นดีเด่นได้ ๓ เบอร์ ได้แก่

๔.๑ อึ่งเปาะ (*Geo. attenuatum*) รวบรวมได้ ๒๐ เบอร์ คัดเลือกต้นดีเด่น ๑ เบอร์ ได้แก่ อึ่งเปาะ ศก. ๐๑
 ๔.๒ ว่านจุงนางหลวง (*Geo. citrinum*) รวบรวมได้ ๒๐ เบอร์ คัดเลือกต้นดีเด่น ๑ เบอร์ ได้แก่ ว่านจุงนางหลวง ศก.๐๑ และ ๔.๓ ว่านนางตาม (*Geo. recurvum*) รวบรวมได้ ๒๐ เบอร์ คัดเลือกต้นดีเด่น ๑ เบอร์ ได้แก่ ว่านนางตาม ศก.๐๑ ดังตารางที่ ๖ และภาพที่ ๑๖

ตารางที่ ๖ กล้วยไม้สกุลจุงนาง (*Geodorum*) พันธุ์แท้ที่คัดเลือกไว้

ต้นที่	ลักษณะเด่นที่คัดเลือก	การนำไปใช้ประโยชน์
๑. อึ่งเปาะ ศก.๐๑	จำนวนดอก ๔-๘ ดอก/ช่อ * ดอกพอร์มกลม กลีบดอกสีแดง เลือดหมู กลีบปากสีขาวชมพู ปากงอลง	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๑. ว่านจุงนางหลวง ศก.๐๑	ช่อดอกยาวประมาณ ๔๐-๖๐ ซม.* จะโค้งลง จำนวนดอก ๑๐- ๒๐ ดอก/ช่อ* ดอกพอร์มกลม กลีบเลี้ยงสีขาวอมเหลือง กลีบดอกบนสีขาว กลีบปากสีขาวมีแถบกลางสีเหลือง ปากงอลง	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๑. ว่านจุงนางหลวง ศก.๐๑	ช่อดอกยาวประมาณ ๔๐-๖๐ ซม.* จะโค้งลง จำนวนดอก ๑๐- ๑๕ ดอก/ช่อ* ดอกพอร์มกลม กลีบเลี้ยงสีขาวอมเหลือง กลีบดอกบนสีขาวกลีบปากสีขาวมีแถบกลางสีเหลือง ปากงอลง	เป็นพ่อแม่พันธุ์

* เป็นลักษณะที่พบได้ยากในกล้วยไม้สกุลว่านจุงนาง

๕. กล้วยไม้สกุลลิ้นมังกร (*Habenaria*) คัดเลือกต้นดีเด่นได้ ๔ เบอร์ ได้แก่

๕.๑ คูลู (*Hab. lucida*) รวบรวมได้ ๒๕ เบอร์ คัดเลือกต้นดีเด่น ๑ เบอร์ ได้แก่ ๑. คูลู ศก.๐๑ ๒. ลิ้นมังกร (*Hab. rhodocheila*) รวบรวมได้ ๖๐ เบอร์ คัดเลือกต้นดีเด่น ๒ เบอร์ ได้แก่ ๑. ลิ้นมังกร ศก.๐๑ และ ๒. ลิ้นมังกร ศก.๐๑ และ ๕.๓ นางอ้วปากฝอย (*Hab. medioflexa*) รวบรวมได้ ๑๐๐ เบอร์ คัดเลือกต้นดีเด่น ๑ เบอร์ ได้แก่ นางอ้วปากฝอย ศก.๐๑ ดังตารางที่ ๗ และภาพที่ ๑๖

ตารางที่ ๗ กล้วยไม้สกุลจุงนาง (*Geodorum*) พันธุ์แท้ ที่คัดเลือกไว้

ต้นที่	ลักษณะเด่นที่คัดเลือก	การนำไปใช้ประโยชน์
๑. คูลู ศก.๐๑	ต้นเดี่ยว ใบรูปหอก ช่อดอกยาวประมาณ ๕๐-๖๐ ซม.* จำนวนดอก ๔๐-๕๐ ดอก/ช่อ* กลีบดอกลดรูปเป็นติ่ง กลีบดอกและกลีบปากสีเขียว	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๒. ลิ้นมังกร ศก.๐๑	ต้นเดี่ยว ใบสีเขียวอมแดงเรียวยาว* ช่อดอกยาวประมาณ ๒๐-๓๐ ซม. จำนวนดอก ๑๐-๑๕ ดอก/ช่อ กลีบเลี้ยงและกลีบดอกสีน้ำตาล อมเขียว กลีบปากขนาดใหญ่สีชมพู ขอบกลีบปากหักคล้ายซ่อม	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๓. ลิ้นมังกร ศก.๐๒	ต้นเดี่ยว ใบสีเขียวอ่อนเรียวยาว ช่อดอกยาวประมาณ ๒๐-๓๐ ซม. จำนวนดอก ๑๐-๑๕ ดอก/ช่อ กลีบเลี้ยงและกลีบดอกสีน้ำตาลอม เขียว กลีบปากขนาดใหญ่สีชมพู ขอบกลีบปากหักคล้ายซ่อม	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๔. นางอ้วปากฝอย ศก. ๐๑	ต้นเดี่ยว ใบสีเขียวเรียวยาว ช่อดอกยาวประมาณ ๕๐-๖๐ ซม.* จำนวนดอก ๑๐-๑๕ ดอก/ช่อ กลีบเลี้ยงและกลีบดอกสีเขียว เกสรสี น้ำตาลแดง กลีบปากขนาดใหญ่สีขาว ขอบหักก้านยาวจำนวนมาก*	เป็นพ่อแม่พันธุ์

* เป็นลักษณะที่พบได้ยากในกล้วยไม้สกุลจุงนาง

๖. กล้วยไม้สกุลนางอ้ว (Pecteilis) คัดเลือกต้นดีเด่น ๖ เบอร์ ได้แก่

๖.๑ นางอ้วสาคริก (*Pec. sagarikii*) รวบรวมได้ ๒๐๐ เบอร์ คัดเลือกต้นดีเด่น ๑ เบอร์ ได้แก่ นางอ้วสาคริก ศก.๐๑ และ ๖.๒ . เอื้องตีนกบ (*Pec. susannae*) รวบรวมได้ ๕๐ เบอร์ คัดเลือกต้นดีเด่น ๓ เบอร์ ได้แก่ ๖.๓ เอื้องตีนกบ ศก.๐๑ เอื้องตีนกบ นพ.๐๑ และเอื้องตีนกบ นพ.๐๒ และ ๖.๔ กล้วยไม้นางอ้วลูกผสม ๒ เบอร์ คือ ๑. เอื้องตีนกบ x นางอ้วปากฝอย (*Pectenaria hybrid 'Rapee Sagarik' (Pecteilis susannae x Habenaria medioflexa)*) และ ๒. นางอ้วสาคริก x เอื้องตีนกบ (*Pecteilis sagarikii x Pecteilis susannae*) ดังตารางที่ ๘ และภาพที่ ๑๒-๑๔

ตารางที่ ๘ เชื้อพันธุกรรมกล้วยไม้สกุลจุงนาง (*Geodorum*) พันธุ์แท้ ที่คัดเลือกไว้

ต้นที่	ลักษณะเด่นที่คัดเลือก	การนำไปใช้ประโยชน์
๑. นางอ้วสาคริก ศก.๐๑	ต้นเตี้ย ใบกลมติดพื้น ช่อดอกยาวประมาณ ๑๘-๒๒ ซม. มีดอก ๑๖-๒๐ ดอก/ช่อ ดอกขนาดใหญ่กว่านางอ้วสาคริกทั่วไป ๓๖.๑๙ % * กลีบดอกและกลีบเลี้ยงสีขาว กลีบปากดอกสีเหลืองเข้มขนาดใหญ่ *	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๑. เอื้องตีนกบ ศก.๐๑	ช่อดอกยาว ๗๐ เซนติเมตร ดอกขนาดใหญ่กว่าเอื้องตีนกบทั่วไป ๓๗.๑๘ %* จำนวนดอก ๖-๘ ดอก/ช่อ ดอกสีขาวอมเขียว กลีบเลี้ยงสีเขียวอ่อน กลีบปากดอกสีขาว กลีบปากดอกมีเดือยเป็นแฉก ๙-๑๐ เส้น เดือยกลีบปากห้อยลงประมาณ ๔๕ องศา*	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๒. เอื้องตีนกบ นพ.๐๑	ช่อดอกยาว ๖๕ เซนติเมตร ดอกขนาดใหญ่กว่าเอื้องตีนกบทั่วไป ๑๒.๕๓ %* จำนวนดอก ๑๐-๑๒ ดอก/ช่อ* ดอกสีขาวอมเขียว กลีบเลี้ยงสีเขียวอ่อน กลีบปากดอกสีขาวอมเขียว กลีบปากดอกมีเดือยเป็นแฉก ๙-๑๑ เส้น เป็นเส้นยาว* เดือยกลีบปากห้อยลงประมาณ ๔๕ องศา*	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๓. เอื้องตีนกบ นพ.๐๒	ช่อดอกยาวประมาณ ๖๕ เซนติเมตร ดอกขนาดเล็กกว่าดอกเอื้องตีนกบทั่วไปเล็กน้อย จำนวนดอก ๘-๑๐ ดอก/ช่อ * ดอกสีขาว* กลีบเลี้ยงสีเขียวอ่อน กลีบปากดอกสีขาว กลีบปากดอกมีเดือยเป็นแฉก ๘-๑๐ เส้น เป็นเส้นยาวกว่าเอื้องตีนกบทั่วไป เดือยกลีบปากห้อยลงมากกว่า ๔๕ องศาต่ำกว่าเอื้องตีนกบทั่วไป*	เป็นพ่อแม่พันธุ์
๔. เอื้องตีนกบ x นางอ้วปากฝอย <i>Pectenaria hybrid 'Rapee Sagarik'</i>	ต้นขนาดกลาง * ใบเรียวยาว ช่อดอกยาวประมาณ ๓๐-๔๕ ซม. จำนวนดอก ๑๐-๒๐ ดอก/ช่อ ดอกขนาดเล็ก กลีบดอก กลีบเลี้ยง และกลีบปากดอกสีขาว กลีบปากดอกมีเดือยเป็นแฉกสั้น ๆ ๑๐-๑๕ หยัก กลางกลีบปากมีสีเหลืองจาง ๆ	กล้วยไม้การค้า
๕. นางอ้วสาคริก x เอื้องตีนกบ	ต้นขนาดเล็ก * ใบเรียวยาว ดอกขนาดเล็ก ช่อดอกยาวประมาณ ๓๐-๔๕ ซม. จำนวนดอก ๑๐-๒๐ ดอก/ช่อ กลีบดอก กลีบเลี้ยง และกลีบปากดอกสีขาว กลีบปากดอกมีเดือยเป็นแฉกสั้น ๆ ๑๐-๑๕ หยัก กลางกลีบปากมีสีเหลืองจาง ๆ	กล้วยไม้การค้า

สรุปผลการทดลองและข้อเสนอแนะ

รวบรวมและจำแนกเชื้อพันธุกรรมกล้วยไม้ได้ ๖ สกุล ๑๗ ชนิด/พันธุ์ ๑,๕๘๕ ต้น แบ่งออกเป็น

๑. กล้วยไม้พันธุ์แท้ ๑๔ ชนิด/พันธุ์ ได้แก่ ๑.๑ บัวนางป่อง (*Brachycorythis henryi*) ๑.๒ ม้าวิ่ง (*Doritis pulcherrima*) ๑.๓ แดงอุบล (*Doritis Pulcherrima var. buyssoniana*) ๑.๔ ว่านอึ้ง (*Eulophia macrobon*) ๑.๕ ว่านหัวครุ (*Eulophia spectabilis*) ๑.๖ หมุกลิ้ง (*Eulophia andamanensis*) ๑.๗ อึ้งเปาะ (*Geodorum attenuatum*) ๑.๘ ว่านจุงนางหลวง (*Geodorum citrinum*) ๑.๙ ว่านนางตาม (*Geodorum recurvum*) ๑.๑๐ คูลู (*Habenaria lucida*) ๑.๑๑ ลีน

มังกร (*Habenaria rhodocheila*) ๑.๑๒ นางอ้วปากฝอย (*Habenaria medioflexa*) ๑๓. นางอ้ว
สาคริก (*Pecteilis sagarikii*) และ ๑๔. เอื้องตีนกบ (*Pecteilis susanna*)

๒. พันธุ์ลูกผสม ๓ พันธุ์ ได้แก่ ๑. ม้าวิ่งลูกผสม (*Doritis hybrid*) ๒. เอื้องตีนกบxนางอ้วปากฝอย
(*Pecteilis susanna* x *Habenaria medioflexa*) ๓. นางอ้วสาคริกxเอื้องตีนกบ (*Pecteilis sagarikii*
x *Pecteilis susanna*). จำแนกการใช้ประโยชน์ออกเป็น

๓. การคัดเลือกพันธุ์ดีเด่น (พ่อ-แม่พันธุ์) หรือมีศักยภาพทางการค้า จำนวนสกุล ๖ สกุล ๘๐ เบอร์

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการทดลองนี้สามารถจำแนกพันธุ์กล้วยไม้สำหรับใช้ประโยชน์ในทางปรับปรุงพันธุ์กล้วยไม้สกุล
ม้าวิ่ง และกล้วยไม้ดินอื่น ๆ ที่รวบรวมได้ ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาขั้นตอนการเพาะปริมาณสายต้นที่มี
ลักษณะดีเด่นเหล่านี้เพื่อใช้เป็น กระจกเพื่อการส่งออกต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

สำนักคุ้มครองพันธุ์พืชกรมวิชาการเกษตร, ๒๕๕๑.

อรรวรรณ ชัยกำพลเลิศ , ๒๕๕๗. สิ้นค้ากล้วยไม้. สำนักพัฒนาการค้าและธุรกิจการเกษตรและ

อุตสาหกรรม. กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ . เมษายน ๒๕๕๗

www.ditp.go.th/contents_attach/๘๔๐๑๙/๘๔๐๑๙.pdf สืบค้นวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๘

ภาคผนวกภาพ

ภาคผนวกภาพที่ ๑ กล้วยไม้ท้าวคูลู *Brachycorythis* ๑ ชนิด ที่รวบรวมได้

ภาคผนวกภาพที่ ๒ กล้วยไม้สกุลม้าวิ่ง *Doritis* ๓ ชนิด/พันธุ์ที่รวบรวมได้

ภาคผนวกภาพที่ ๓ กล้วยไม้สกุลว่านอิง *Eulophia* ๓ ชนิด/พันธุ์ที่รวบรวมได้

ภาคผนวกภาพที่ ๔ กล้วยไม้สกุลว่านจუნาง *Geodorum* ๓ ชนิด/พันธุ์ที่รวบรวมได้

ภาคผนวกภาพที่ ๕ กล้ายไม้สกุลลินมังกร *Habenaria* ๓ ชนิด/พันธุ์ที่รวบรวมได้

กล้ายไม้ สกุลลินมังกร *Habenaria*

นางอ้วปากฝอย (*Habenaria medioflexa*)

คูดู (*Habenaria lucida*)

ลินมังกร (*Habenaria rhodocheila*)

ภาคผนวกภาพที่ ๖ กล้ายไม้สกุลนางอ้ว *Pecteilis* ๓ ชนิด/พันธุ์ที่รวบรวมได้

กล้ายไม้ สกุลนางอ้ว *Pecteilis*

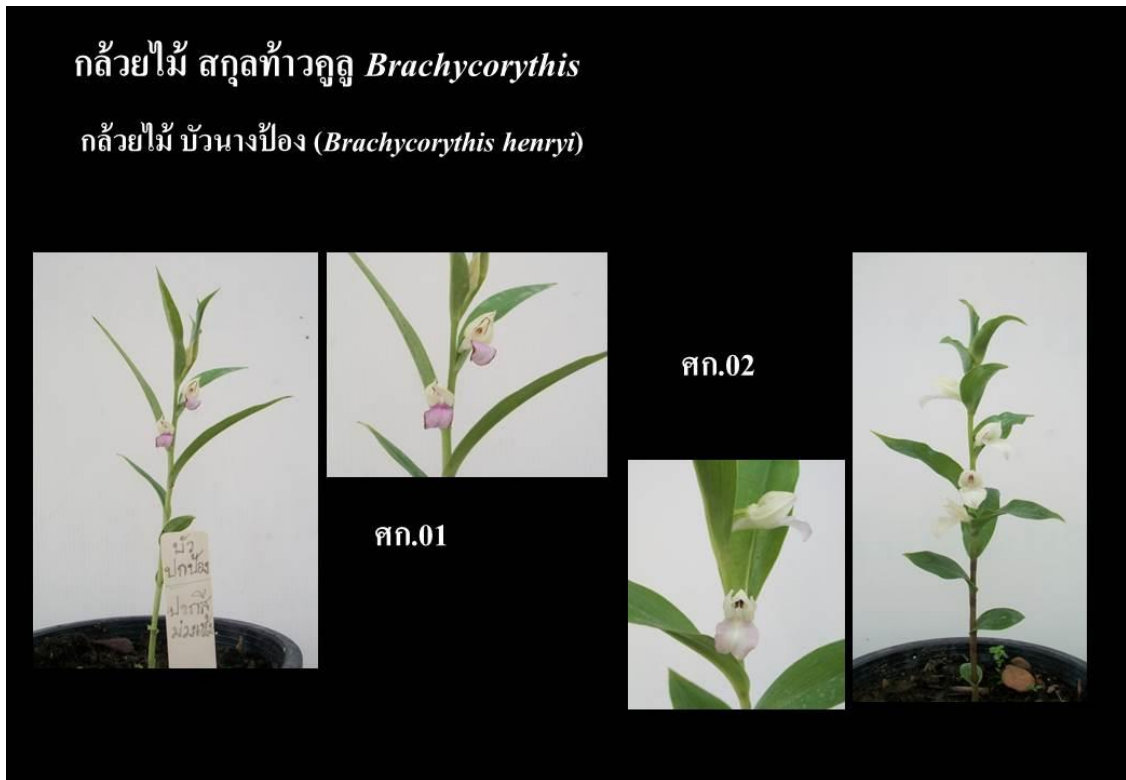
นางอ้วสาคริก (*Pecteilis sagarikii*)

**นางอ้วสาคริก x เอื้องตีนกบ
(*Pecteilis sagarikii* x *Pecteilis susannae*)**

เอื้องตีนกบ (*Pecteilis susannae*)

**เอื้องตีนกบ x นางอ้วปากฝอย
(*Pecteilis susannae* x *Habenaria medioflexa*)**

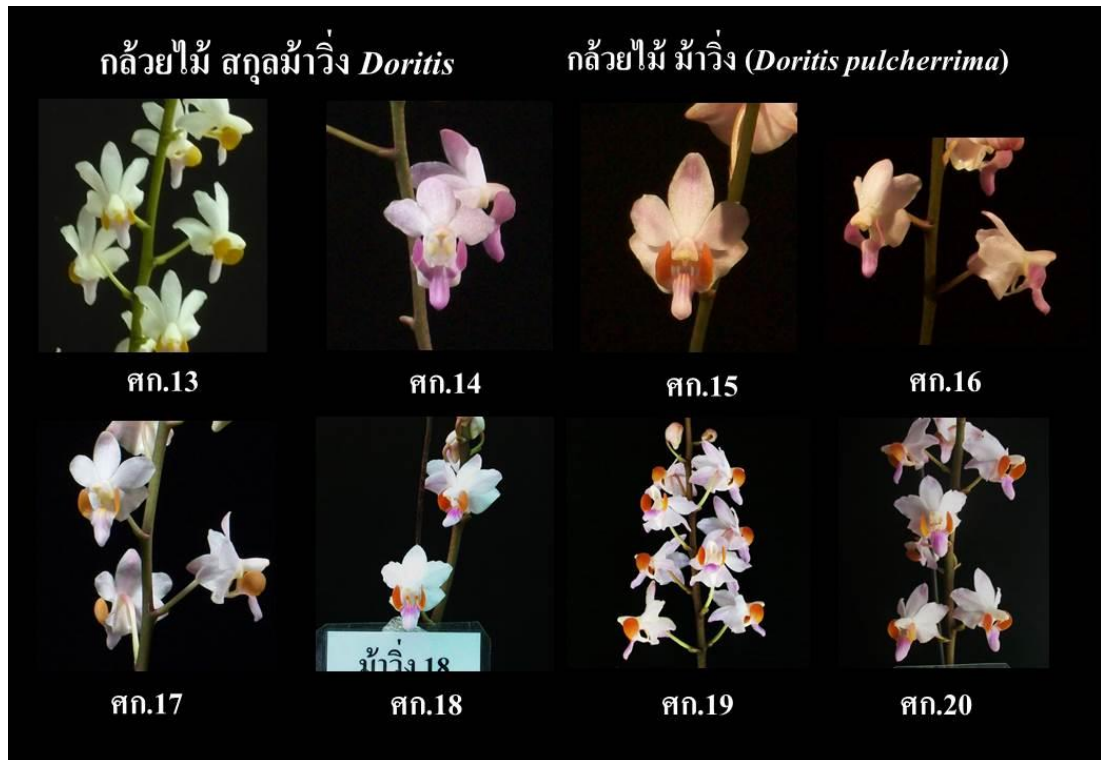
ภาคผนวกภาพที่ ๗ กล้วยไม้สกุล ท้าวคุณู (Brachycorythis) พันธุ์แท้ที่คัดเลือกไว้

ภาคผนวกภาพที่ ๘ กล้วยไม้สกุล ม้าวิ่ง (*Doritis pulcherrima*) พันธุ์แท้ที่คัดเลือกไว้

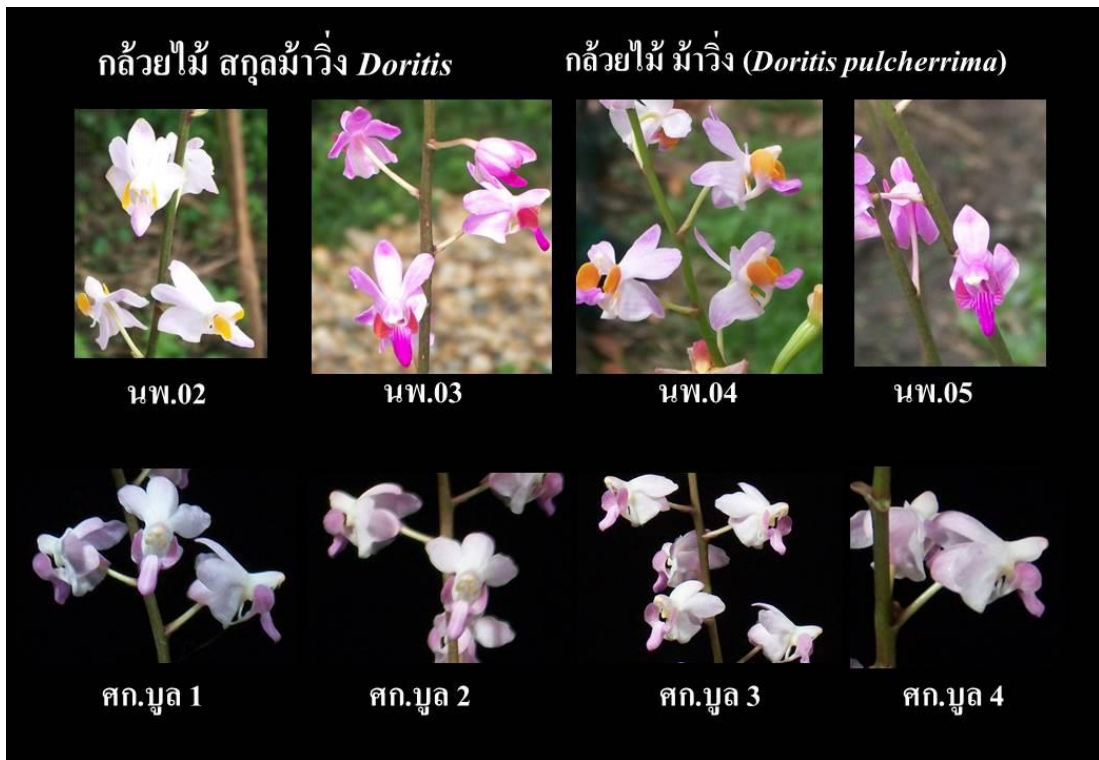
ภาคผนวกภาพที่ ๙ กล้วยไม้สกุล ม้าวิ่ง (*Doritis pulcherrima*) พันธุ์แท้ที่คัดเลือกไว้

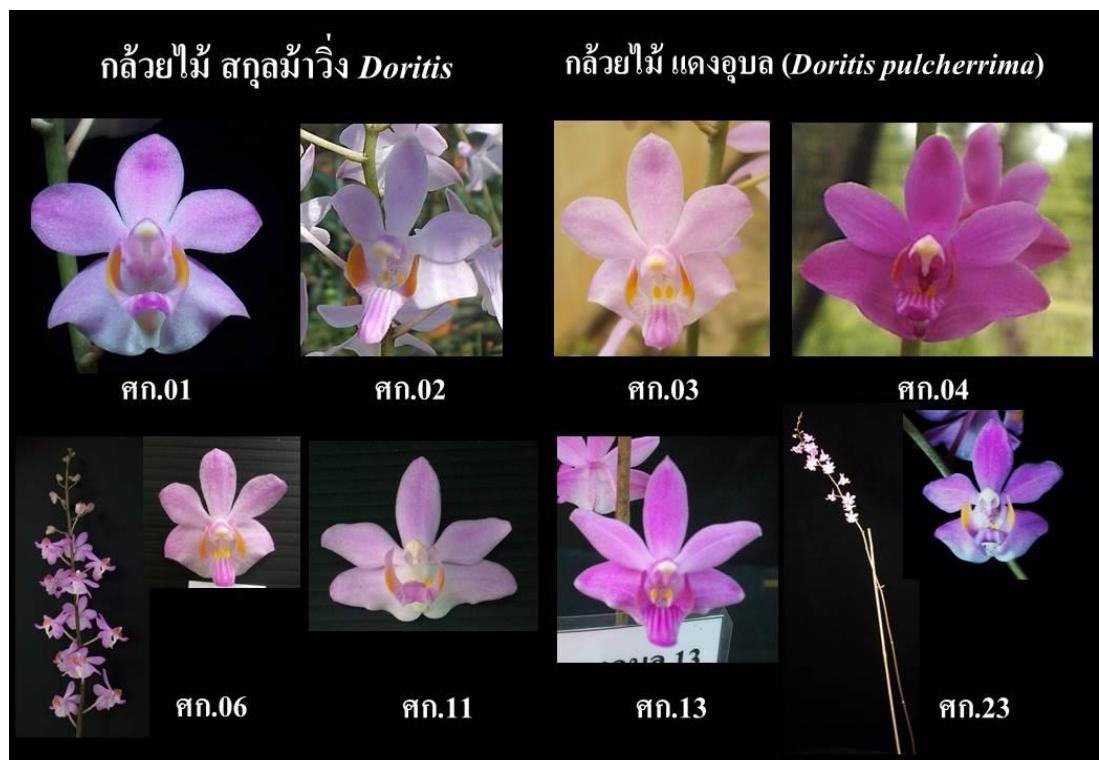
ภาคผนวกภาพที่ ๑๐ กล้วยไม้ ม้าวิ่ง (*Doritis pulcherrima*) พันธุ์แท้ที่คัดเลือกไว้

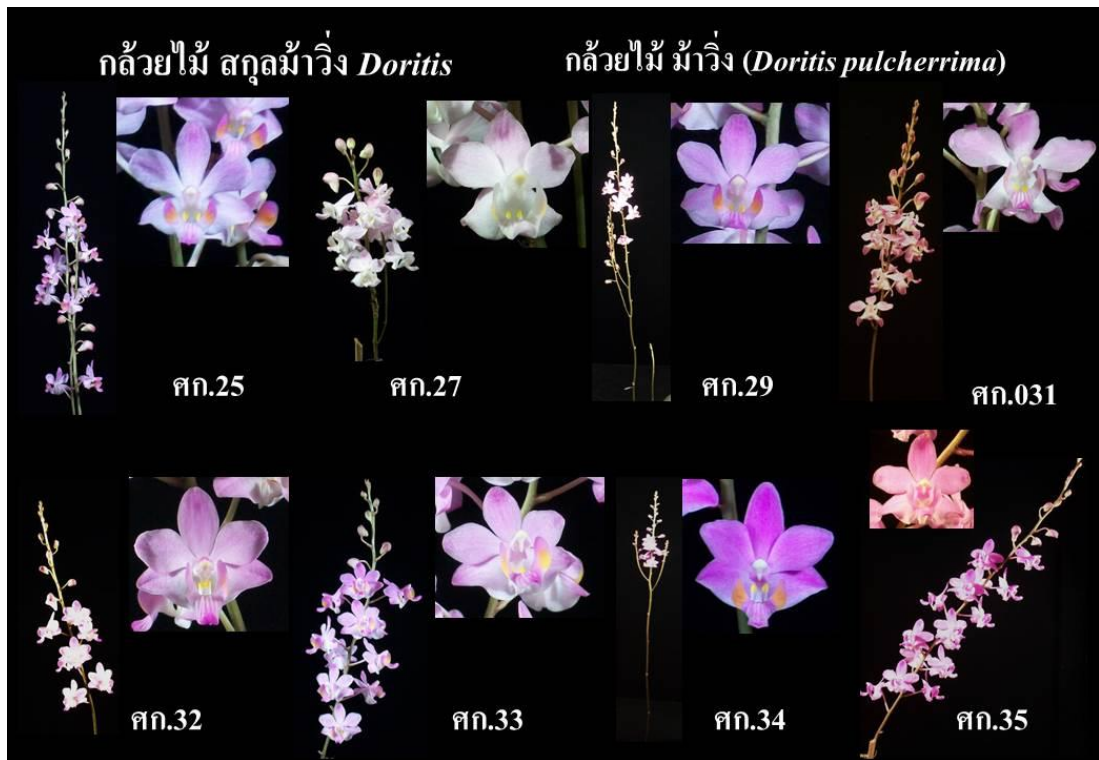
ภาคผนวกภาพที่ ๑๑ กล้ายไม้ ม้าวิ่ง (*Doritis pulcherrima*) พันธุ์แท้ที่คัดเลือกไว้

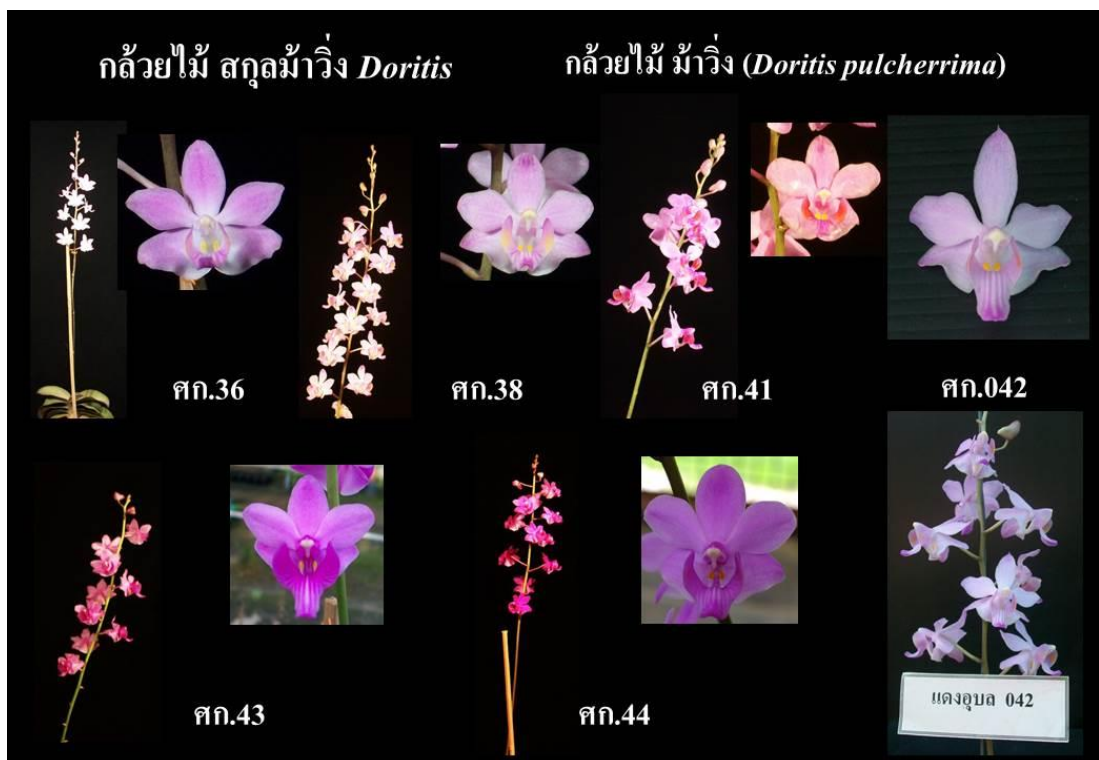
ภาคผนวกภาพที่ ๑๒ กล้ายไม้ แดงอุบล (*Doritis pulcherrima*) พันธุ์แท้ที่คัดเลือกไว้

ภาคผนวกภาพที่ ๑๓ กล้วยไม้ แดงอุบล (*Doritis pulcherrima*) พันธุ์แท้ที่คัดเลือกไว้

ภาคผนวกภาพที่ ๑๔ กล้วยไม้ แดงอุบล (*Doritis pulcherrima*) พันธุ์แท้ที่คัดเลือกไว้

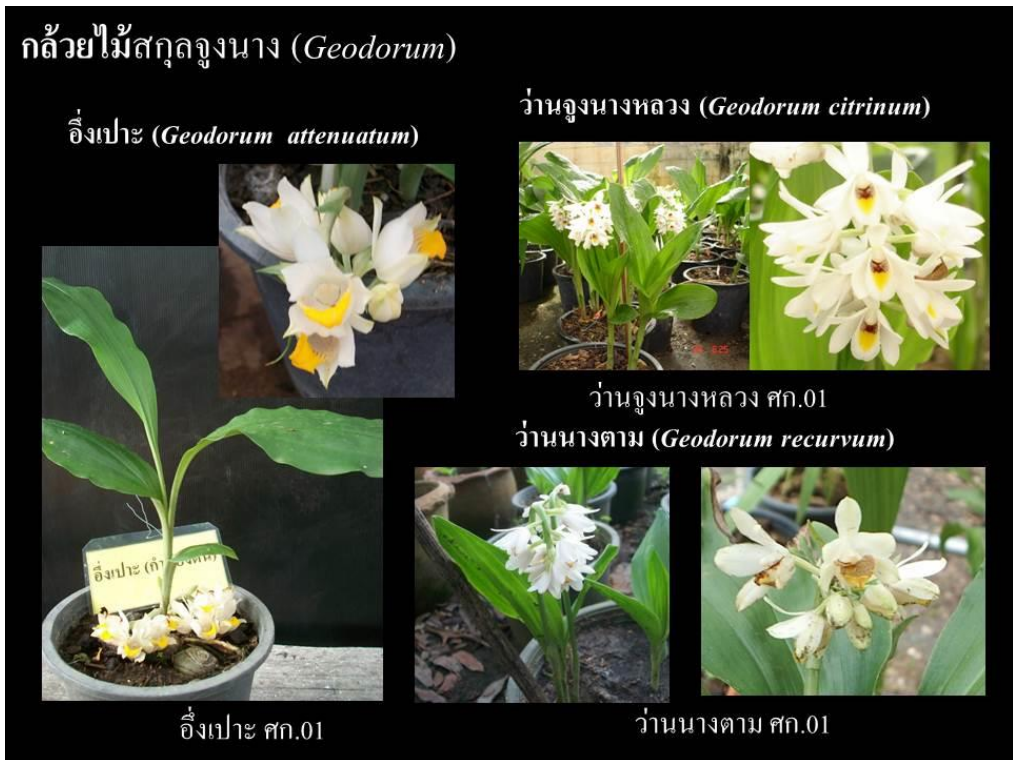
ภาคผนวกภาพที่ ๑๕ กล้วยไม้ ม้าวิ่งลูกผสม (*Doritis hybrid*) ที่คัดเลือกไว้

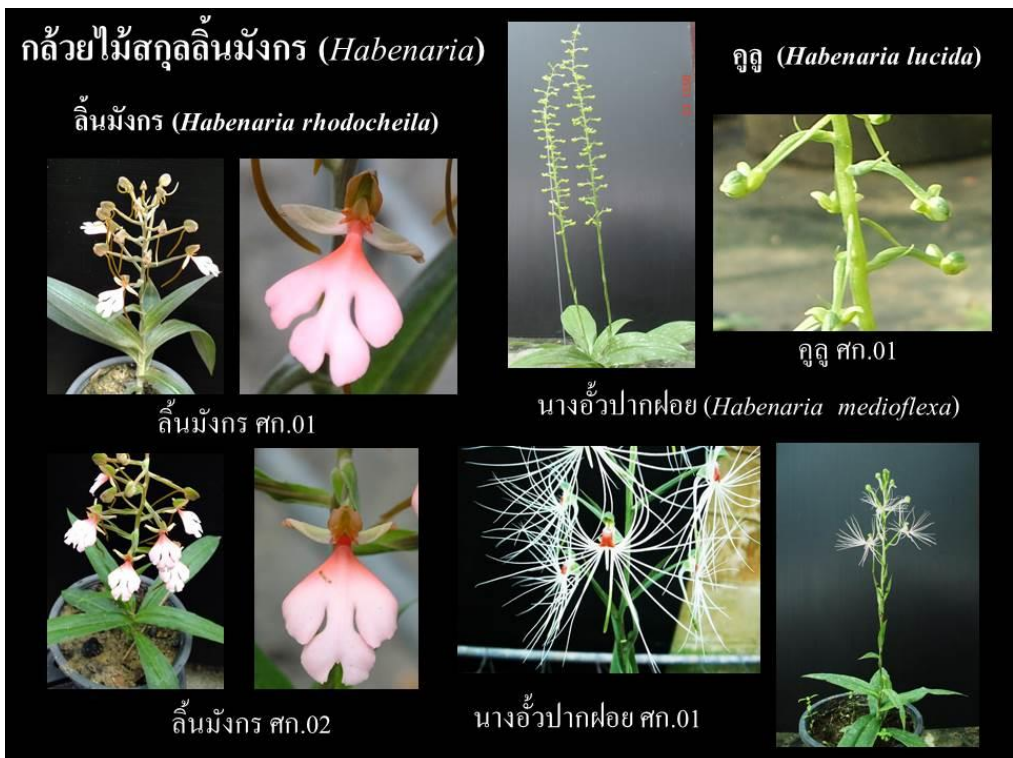
ภาคผนวกภาพที่ ๑๖ กล้วยไม้สกุลว่านอิ่ง (*Eulophia*) พันธุ์แท้ที่คัดเลือกไว้

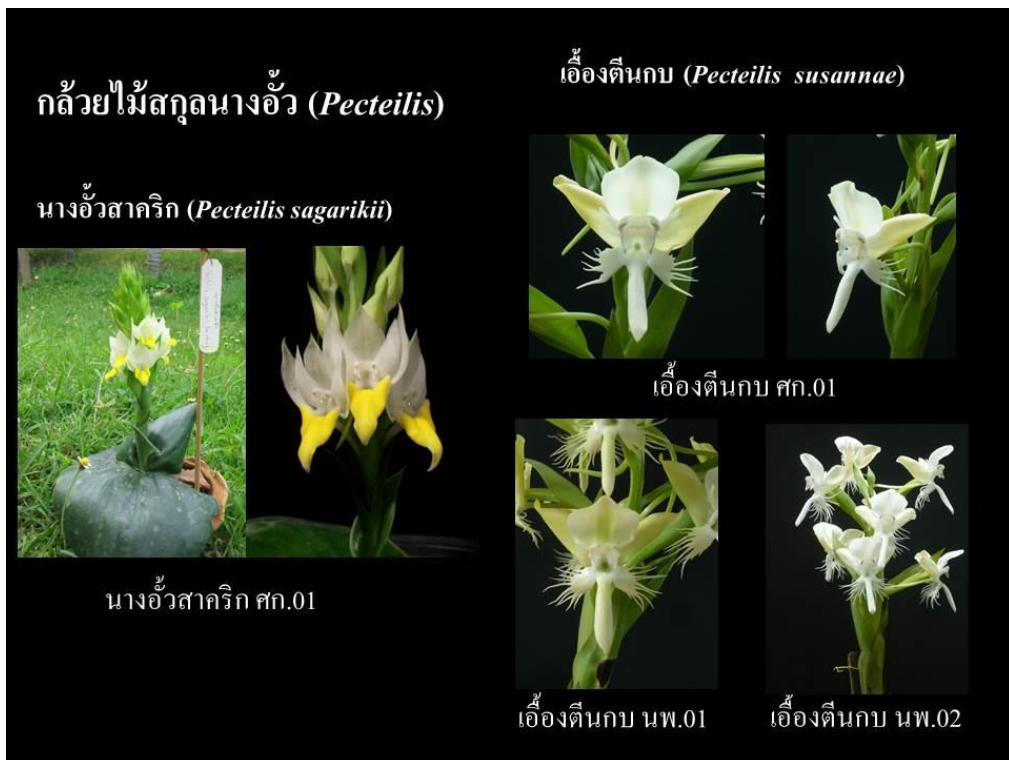
ภาคผนวกภาพที่ ๑๖ กล้วยไม้สกุลจุงนาง (*Geodorum*) พันธุ์แท้ที่คัดเลือกไว้

ภาคผนวกภาพที่ ๑๗ กล้วยไม้สกุลลิ้นมังกร (*Habenaria*) พันธุ์แท้ที่คัดเลือกไว้

ภาคผนวกภาพที่ ๑๘ กล้วยไม้สกุล นางอ้ว (Pecteilis) พันธุ์แท้ที่คัดเลือกไว้

ภาคผนวกภาพที่ ๑๙ กล้วยไม้สกุล นางอ้วลูกผสม (*Pecteilis* hybrid) ที่คัดเลือกไว้

